

K R O N I K A

Jubileusz Profesor Marii Čechovej

13 maja 2002 r. swój jubileusz 65-lecia obchodziła Pani Profesor Maria Čechová, znakomita bohemistka Uniwersytetu Karola w Pradze i Uniwersytetu J. E. Purkyniego w Ústí nad Łabą, dydaktyk języka czeskiego, stylistyk, leksyko-gram, gramatyk i pedagog, człowiek o niezwyklej energii i aktywności naukowej. Prof. Maria Čechová, DrSc. bowiem jest dobrze znana ze względu na swój aktywny i pracowity sposób życia.

Jej droga naukowa i zawodowa od początku była związana z językiem czeskim. Najpierw świadomy wybór studiów bohemistycznych na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Pradze, później – od 1961 r. – dwa lata pracy w charakterze nauczyciela języka czeskiego w szkole średniej, a następnie aspirantura pod okiem prof. J. Jelínka w Zakładzie Języka Czeskiego Instytutu Naukowo-Pedagogicznego w Pradze. Wszystko to utwierdziło Ją w słuszności wyboru przyszłego zawodu, dokonanego po ukończeniu szkoły średniej. Zdecydowała poświęcić się czeskiej szkole i językowi czeskiemu. Rozpoczęła więc pracę badawczą nad czeską stylistyką i gramatyką. Pierwsze wyniki w tym zakresie stały się podstawą ubiegania się o tytuł doktora filozofii (PhDr.), który uzyskała w 1970 r., przystępując do egzaminów na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Karola w Pradze. Natomiast dwa lata później, w 1972 r., przystąpiła na tym samym wydziale Uniwersytetu Karola w Pradze do obrony dysertacji doktorskiej, na podstawie której uzyskała stopień naukowy *candidatus scientium* (CSc.).

Po obronie doktoratu przeniosła się do Ministerstwa Szkolnictwa do departamentu do spraw nauczania języka czeskiego, skąd w 1975 r. ponownie przeniosła się, tym razem do Katedry Języka Czeskiego i Słowackiego Uniwersytetu Karola w Pradze. Tutaj dokończyła, rozpoczęte jeszcze w Pedagogicznym Instytucie Naukowym, badania nad czeską morfologią funkcjonalną. W 1976 r. opublikowała monografię zatytułowaną *Mluvnické kategorie podstatných jmen ve vyučování*. Praca ta na wiele lat nadała ton dalszym poszukiwaniom badawczym Pani Profesor.

W 1978 r. Prof. Maria Čechová złożyła kolokwium habilitacyjne i obroniła pracę habilitacyjną, na podstawie której rok później została mianowana docentem w Katedrze Języka Czeskiego i Słowackiego Uniwersytetu Karola w Pradze. Pozostała wierna dydaktyce języka czeskiego. Kilka lat później wydała kolejną pracę z tego zakresu *Uučování slohu*, za którą otrzymała nagrodę Ministra Szkolnictwa, Młodzieży i Kultury Fizycznej. Jest to pierwsza czeska praca teoretyczna, zajmująca się dydaktyką stylu, w której punktem wyjścia dla rozważań Autorki

jest akt komunikacji jako podstawowa zasada wszelkiej dydaktyki szkolnej. Na jej podstawie ubiegała się o stopień naukowy *doctor scientiarum* (DrSc.), który – po obronie dystertacji i złożeniu odpowiednich egzaminów – uzyskała w 1986 r. Wówczas też poszerzyła pole badawcze. Obok lingwodydaktyki, stylistyki i morfologii czeskiej zajęła się również leksykografią i leksykologią (przede wszystkim frazeologią) zarówno w ujęciu synchronicznym, jak i diachronicznym. W efekcie jej dorobek naukowy tworzą: 16 monografii, ponad 50 podręczników i poradników metodycznych, a także ponad 200 studiów i artykułów naukowych, recenzji i innych publikacji naukowych. W 1988 r. za dorobek naukowy została mianowana profesorem języka czeskiego. Później wydała jeszcze monografię *Komunikační a slohová výchova* (1998) oraz we współautorstwie z długoletnim Jej współpracownikiem, Vlastimilem Styblikiem, dwie prace: *Didaktika češtiny* (1989) i *Čeština a její vyučování* (1998).

Przez cały ten czas brała i bierze do dziś udział w konferencjach naukowych, organizowanych w kraju i za granicą (w Niemczech, Rosji, Szwecji, Litwie, Słowacji, Węgrzech, Polsce, Bułgarii i w Egipcie), w posiedzeniach Towarzystwa Językoznawczego Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Jazykové sdružení AV ČR) i innych towarzystw.

Swoją pracę naukową musiała godzić z pracą organizacyjną. Pełniła w tym czasie (od 1981 do 1990 r.) funkcję kierownika Katedry Języka Czeskiego i Słowackiego, którą przejęła po prof. A. Jedličce. Zabiegała o to, aby Katedra nadal organizowała krajowe i międzynarodowe konferencje naukowe, wydawała tomy pokonferencyjne, aby pracownicy Katedry awansowali naukowo i tworzyli zgrany kolektyw, co się Jej również udało. Miała bowiem szczęście do współpracowników, choć do nauczycieli także (jej pierwszymi nauczycielami byli prof. prof.: J. Jelínek, K. Hausenblas i A. Jedlička, który był dla niej wzorem naukowca, kierownika i człowieka). Pani Profesor jest również członkiem Czeskiego Komitetu Sławistów.

W tym czasie rozpoczęła także zabiegi o stworzenie zespołu, który opracowałby nowe podręczniki do nauki języka czeskiego dla szkół podstawowych i średnich. Wraz ze Zdeňkiem Hlavszą, Františkem Danešem, Karlem Hausenblassem, Janą Hoffmannová, Vlastimilem Styblikiem i Karlem Svobodą opracowała szereg podręczników dla szkół podstawowych i średnich, np. *Český jazyk pro I.–IV. ročník středních škol (mluvnická a stylistická část)*, *Český jazyk pro VI. ročník základní školy*, *Český jazyk pro VII. ročník základní školy* itd. Ponadto zespół ten opracował wiele poradników metodycznych dla nauczycieli języka czeskiego, np. wspólnie z M. Dokulilem, J. Hrbáčkiem, V. Styblikiem, K. Hausenblassem, F. Danešem wydała *Komplexní jazykové rozbor*y (1992, drugie wydanie – 1996); razem z V. Styblikiem, Z. Hlavszą i A. Tejnorem – *Přehledná mluvnice češtiny pro základní školu* (1992); razem z V. Styblikiem i P. Hauserem – *Co mám umět z českého jazyka (v 6.–9. ročníku)* (1996), publikację wykorzystywaną zarówno przez szkoły (nauczycieli), jak i indywidualnych czytelników (uczniów).

Równoległe do prowadzenia prac o charakterze podręczników i poradników metodycznych brała udział w opracowaniu monografii z zakresu stylistyki i gramatyki, uwzględniających zmiany w języku czeskim, które zaszły po aksamitnej rewolucji. Przypomnijmy choćby publikację *Stylistika česká*, którą opracowała wspólnie z J. Chloupkiem, M. Krčmovą i E. Minářovą (1991, poprawione i rozszerzone wydanie ukazało się pod tytułem *Stylistika současné češtiny*; 1997, kolejne wydanie – 2001) czy monografię *Čeština – řeč a jazyk* (1996, drugie wydanie – 2000), opracowaną również z zespołem M. Dokulil, Z. Hlavsa, J. Hrbáček i Z. Hrušková.

Marzenie Prof. Marii Čechovej o wspieraniu prestiżu języka czeskiego zrealizowało się już w 1972 r., kiedy jako pomysłodawczyni i wykonawczyni zorganizowała pierwszą edycję Olimpiady Języka Czeskiego. W następnych latach (aż do dziś) odbyły się kolejne edycje Olimpiady, której ranga w środowisku czeskim stale rosła. Od samego początku Prof. Maria Čechová przewodniczyła komisji konkursowej, zasiadając także w jej zespole kierowniczym.

Nie mniej ważny wydaje się fakt, że w 1985 r. przejęła Ona – po prof. J. Jelinku – funkcję redaktora naczelnego czasopisma „Český jazyk a literatura”, które również propagowało problematykę kultury języka czeskiego. Jej zasługą jest utrzymanie pisma także w trudnych czasach, kiedy – po 1990 roku – ministerstwo cofnęło dotację, a czasopismo musiało znaleźć inne sposoby swego finansowania. Należy tutaj wspomnieć również o tym, że w „Českim jazyku a literaturze” w trudnych czasach mogli publikować także ci, którym odmawiano druku w innych czasopiśmie naukowych.

Obecnie Pani Profesor jest nie tylko nauczycielem akademickim na Uniwersytecie J. E. Purkyniego w Ústí nad Łabą, ale również pełni funkcję opiekuna zagranicznych doktorantów na Uniwersytecie Karola w Pradze. Ponadto jest członkiem redakcji dwóch międzynarodowych czasopism: „Stylistyki”, wydawanej w Opolu, i „Bohemistyk”i, wydawanej w Wałbrzychu.

Nie jest możliwe objąć w artykule jubileuszowym całą działalność naukowo-organizacyjną Pani Profesor. Mam jednak nadzieję, że przy następnej rocznicy będę mógł wspomnieć o innych przejawach Jej aktywności, zarówno o tych, które tutaj pominąłem, jak również o nowych. Albowiem godne podziwu są zapał i głębokie wewnętrzne zaangażowanie w pracę naukową Pani Profesor, jak również Jej oddanie językowi czeskiemu i czeskiej szkole, a to musi jeszcze zaowocować. Taką gwarancję daje całe dotychczasowe życie Prof. Marii Čechovej.

Życzymy jej więc dużo zdrowia, pogody ducha i dalszych sukcesów w pracy zawodowej oraz w życiu rodzinnym, wielu przyjaciół i takich ludzi, o których mówiła: „do współpracowników mam szczęście”.

Mieczysław Balowski, Opole–Wałbrzych